

مقدمه

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی در سال ۱۳۶۸ش، با عنایت رهبر فرزانه انقلاب، حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای(مدّ ظلّه العالی)، با هدف به‌کارگیری فناوری ارتباطات و اطلاعات در نشر و اشاعه فرهنگ غنی اسلامی تأسیس گردید و با به‌کارگیری کادری مجرب و متخصص در زمینه علوم اسلامی و دانش رایانه، در عرضه منابع اسلامی دیجیتال در جهت تبلیغ علوم و معارف حقّه اهل‌بیت(علهیم السلام) تلاشی مستمر دارد. این معارف ارزشمند، توسط محققان مرکز با استفاده از ده‌ها ابزار رایانه‌ای ثبت، استخراج و آماده‌سازی متون، دیجیتال شده و در قالب نرم‌افزارهای رومیزی، پایگاه و نرم‌افزارهای ویژه تلفن همراه عرضه می‌گردند. علاوه بر آن، مجموعه مرکز تلاش‌هایی برای توسعه فرآیند آماده‌سازی متون (دیجیتال‌شدن) و به‌کارگیری نوآوری‌هایی مانند متن‌کاوی و هوشمندسازی استخراج محتوا می‌کند که تاکنون به موفقیت‌های متعددی نیز دست یافته است.

در زمینه پژوهش‌های تخصصی نیز با ورود اطلاعات و نشانه‌گذاری هزاران جلد کتاب و تحلیل محتوای شماری از آنها، شامل: اعراب‌گذاری، تهیه فهرس فنی و تخصصی، ریشه‌یابی کلمات و استانداردسازی فهرس، منابع گران‌سنگی را به فرمت‌های دیجیتال تبدیل نموده و با استخراج موضوعات و نمایه‌ها و تهیه فرهنگ موضوعی صدها جلد از این منابع در زمینه‌های: حدیث، قرآن، فقه، اصول، تاریخ، کلام، فلسفه و منطق، توانسته است این اطلاعات را به‌گونه‌ای شایسته فرآوری کرده و برای عرضه رایانه‌ای آماده سازد.

به همین جهت، ضروری است در ابتدا پس از معرفی محصولات رومیزی و برخط مرکز

تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی و برخی از قابلیت‌های آنها، اشاره‌ای به تلاش‌ها و نوآوری‌هایی صورت‌گرفته در هر محصول شود.

الف. محصولات رومیزی مرکز در

زمینه تاریخ

۱. نورالسیره

قدیمی‌ترین نرم‌افزار تاریخی مرکز، نرم‌افزار «نورالسیره» است که تاکنون سه نسخه از آن تولید شده است و از جمله محصولات تاریخی پُراستقبال مرکز، به‌ویژه نسخه دوم آن، در این زمینه بوده است. در اینجا به برخی از قابلیت‌های مهم این نرم‌افزار که به‌نوعی زمینه‌ساز شکل‌گیری و توسعه محتوایی مرکز در بسیاری از جهات بوده، اشاره می‌گردد:

کتابخانه نورالسیره ۲، حاوی ۸۳ عنوان کتاب تاریخی در ۴۱۰ مجلد است. این کتب که مربوط به قرن سوم تا دهم هجری می‌باشند، در موضوع تاریخ عمومی، سیره، طبقات و شرح حال، انساب قبایل و جغرافیای تاریخی سامان یافته که به وسیله دو فهرست درختی و گزینشی به نمایش در می‌آیند. در فهرست درختی، امکان انتخاب کتاب، جلد، صفحه و موضوع وجود دارد و در فهرست گزینشی، امکان تهیه فهرست بر اساس موضوعات دلخواه، و همچنین امکان تعریف دامنه کتاب قابل دسترسی است.

همچنین، در این برنامه، امکان جست‌وجو در متن کتب و یا جست‌وجو در عناوین فصل‌ها و ابواب کتب وجود دارد و امکانات ویژه‌ای نیز جهت «فهرست‌سازی» و انجام عملیات گوناگون در فهرست‌های ایجادشده عرضه شده است.

علاوه بر این، تقویم اطلاعات تقویمی روز جاری بر اساس سه تقویم هجری شمسی،

هجری قمری و میلادی در اختیار قرار می‌گیرد. افزون بر این، هنگام نمایش متن کتاب‌هایی که دارای ترجمه فارسی هستند، با انتخاب گزینه «ترجمه»، برگردان متن حاوی در پنجره‌ای جداگانه ارائه می‌شود. امکان مقایسه بین دو متن، از امکانات قابل توجه برنامه به شمار می‌رود. در حالت «مقایسه»، در هریک از دو پنجره، امکان دیدن فهرست کتاب فعال و حرکت روی عنوان برای کاربر فراهم است.

یکی از مهم‌ترین بخش‌های نرم‌افزار نورالسیره، «تاریخ‌نامه» است که کار پژوهشی بسیاری روی آن صورت گرفته است. از آنجاکه در منابع و کتب تاریخی، به‌خصوص تواریخ عمومی، مطالب قابل توجهی در باره جامعه، دین، سیاست، اقتصاد، فرهنگ، جغرافیا و... دیده می‌شود و عدم تفکیک و دسته‌بندی این مطالب در تاریخ‌های عمومی، زمینه بهره‌گیری از آنها را دشوار می‌کند، تصمیم بر این شد که اطلاعات موجود در این کتب، به روش‌های مختلف تفکیک شده و در اختیار پژوهشگران قرار گیرد؛ چراکه فهرست‌سازی و تنظیم مطالب، از جمله شیوه‌هایی است که دستیابی به مطالب پراکنده این کتاب‌ها را هموار می‌سازد.

بخش «تاریخ‌نامه»، در واقع یک دائرة المعارف تاریخی است که دربرگیرنده بخشی از موضوعات مربوط به فرهنگ و دانش اسلامی است و گستره آن، عبارت است از عناوین هفتادگانه‌ای مانند: مفاهیم، نام‌ها، جای‌ها، فرقه‌ها و... این عناوین، با توجه به نیاز محققان انتخاب شده است و هریک، بخشی از کتب تاریخی را پوشش داده و مدخلی بر اطلاعات پراکنده آنها است. این فهرست‌ها، از کتاب‌های: تاریخ طبری، طبقات الکبری، مروج الذهب، انساب الاشراف، تاریخ خلیفه، تاریخ یعقوبی و اخبار

الطوال استخراج شده است.

تجزیه و تحلیل متون تاریخی به این سبک، می‌تواند گام‌های اولیه‌ای برای تهیه مواد خام اصطلاح‌نامه در علوم مربوط به تاریخ باشد. با این روش، در بخش نام‌ها، بانکی غنی از تمام افرادی که در تاریخ به نحوی نقش ایفا کرده‌اند، گردآوری شده است و در بخش مفاهیم، کلمات کلیدی و اصطلاحات مربوط به علوم گردآوری شده است که گام نخست برای تهیه اصطلاح‌نامه است.

در حقیقت، طرح تدوین این معجم تاریخی، به‌نوعی حدّ وسط کارهای معجم رجالی و معجم موضوعی در مرکز بوده است. در این طرح، با توجه به عناوین تعیین شده که در حدود ۷۵ عنوان است، اطلاعات متن استخراج شده و در بخش‌هایی همچون: نام‌ها، مکان‌ها، گروه‌ها و نصوص که تعریف مشخصی از آنها در دست است و استنباط شخصی در استخراج آنها دخیل نیست، به طور کامل، تمام موارد جمع‌آوری شده است. در بخش مفاهیم، با توجه به عنوان‌ها و تعاریف آنها در محدوده مشخص، متن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در

این قسمت، تکیه بر متن مورد توجه بوده و عدول از آن، تنها در موارد مهم که الفاظ محوری برای مفهوم در متن یافت نمی‌شود، صورت گرفته است.

عناوین استخراجی در تاریخ‌نامه، به شرح زیر است:

۱. مفاهیم، شامل ۲۰ موضوع، مانند: اخلاق، اقتصاد، تمدن، خانواده، قضا و... .
۲. نام‌ها با ۱۷ زیرمجموعه، مانند: نام اشخاص، القاب، انساب، شهدا، فقها، شاعران و... .
۳. جغرافیا، شامل اماکن و تعیین جای‌ها.
۴. زمان‌ها، شامل تقویم تاریخی و مولید و وفیات.
۵. رویدادها، شامل: جنگ‌ها، فتوح، قیام‌ها و... .
۶. نصوص، شامل ۱۰ موضوع، از قبیل: احادیث، نامه‌ها، خطبه‌ها و... .
۷. ادبیات، شامل ۸ موضوع، مثل: اشعار، امثال، قصص و... .
۸. موضوعات دیگر، شامل ۷ موضوع که در

یکی از مهم‌ترین بخش‌های نرم‌افزار نورالسیره، «تاریخ‌نامه» است که کار پژوهشی بسیاری روی آن صورت گرفته است. از آنجاکه در منابع و کتب تاریخی، به خصوص تواریخ عمومی، مطالب قابل توجهی در باره جامعه، دین، سیاست، اقتصاد، فرهنگ، جغرافیا و... دیده می‌شود و عدم تفکیک و دسته‌بندی این مطالب در تاریخ‌های عمومی، زمینه بهره‌گیری از آنها را دشوار می‌کند، تصمیم بر این شد که اطلاعات موجود در این کتب، به روش‌های مختلف تفکیک شده و در اختیار پژوهشگران قرار گیرد

که ذیل عنوان نام‌ها، اماکن و تشکله‌ها، اطلاعات مرتبط از تمام عناوین دیگر گردآوری و نمایش داده شده است؛ مثلاً ذیل نام آدم، اطلاعات زمانی مربوط به او، اطلاعات مربوط به نسبت‌های خانوادگی، آمار، قیافه، مفاهیم و دیگر موضوعات مربوط به او در مجموع تحقیقات گردآوری شده است. اطلاعات گردآوری شده ذیل یک نام، در واقع، ترجمه مستند شخص (به صورت غیرمردون) محسوب می‌شود.

د. غنی‌سازی که همان برقراری ارتباط میان تعدادی از فایل‌ها و کتاب‌های کمکی است. این کتاب‌ها و محل ارتباط آنها، به قرار زیر است:

الأعلام زرکلی با نام‌ها؛ معجم البلدان با اماکن؛ معجم قبایل العرب با قبایل؛ جمهره انساب العرب با نسبت‌ها؛ الأنساب سمعانی با القاب و انساب.

بخش دیگر این نرم‌افزار، قسمت «نگارخانه» است که شامل اجزای ذیل است:

۱. تبارنامه: در این قسمت از برنامه، کتاب «جمهره انساب العرب» ابن حزم به صورت درختواره عرضه شده و نسب افراد و قبایل،

به عنوان شعر علامت می‌خورد. در مفاهیم نیز با توجه به تعاریف عرضه شده عمل شده است. چنانچه یک مفهوم که متناسب با چند عنوان بوده است، در عنوان‌های مناسب درج گردیده است.

ب. فهرست‌سازی که به سبک‌های مختلف در هر قسمتی انجام شده است. کارهای انجام‌گرفته در این مرحله به شرح زیر است:

- نمایه زنی: در مفاهیم و تعدادی از عناوین دیگر.

- درج کلیدواژه: در مفاهیم و تعدادی از عناوین دیگر.

- درج ارجاعات: در مفاهیم و نام‌ها.

- استانداردسازی و تمیز مشترک: در نام‌ها.

- درج توضیحات: در آمار، قیافه و تعدادی عناوین دیگر.

- هماهنگ‌سازی: در تمام عناوین.

ج. مرتبطات: پس از اتمام نمایه‌سازی، برای استفاده بهینه از اطلاعات و جلوگیری از تشتت آنها، میان تعدادی از عناوین دایرة المعارف با تعدادی دیگر ارتباط برقرار شده است. سیستم ارتباطات، بدین‌گونه است

قسمت‌های فوق نیامده است؛ مانند: آمار، اوایل، خواب‌ها و... .

مراحل و شیوه تحقیق در منابع تاریخی نامبرده، در چهار مرحله به شرح زیر انجام شده است:

الف. جداسازی و دسته‌بندی عناوین با فرمت‌گذاری بر متن که به دو صورت دستی و رایانه‌ای انجام شده است و شامل فرمت‌های عمومی و فرمت‌های تخصصی (۸ مورد فوق‌الذکر) و فرمت‌های متداخل است که در کتاب‌ها اعمال شده است. فرمت‌های عمومی، عبارت‌اند از: عناوین کتاب، شماره صفحه، پاورقی، نسخه بدل، سال (در کتاب‌هایی مانند تاریخ طبری و خلیفه‌بن‌خیاط که بر اساس سال تنظیم شده‌اند. این فرمت، بسیار کارآمد است)، ترجمه فارسی و یا انگلیسی، ابتدا و انتهای اشعار، ابتدا و انتهای اسناد.

منظور از فرمت‌های متداخل، عباراتی است که مصداق چند عنوان باشد که به طور جداگانه، تمام موارد فرمت زده شده است؛ مثلاً چنانچه ضرب‌المثلی به صورت شعر بیان شده باشد، هم به عنوان ضرب‌المثل و هم

به صورت درختی قابل دستیابی است. این کتاب، یکی از جامع‌ترین و مهم‌ترین کتب نسب‌شناسی است که حتی انساب امم غیرعرب نیز در آن آمده است.

تبارنامه که از این کتاب استخراج شده، مجموعه‌ای از نام افراد و خاندان منسوب به آنهاست که به شکل درختی از مشهورترین فرد خاندان، آغاز شده و تا آخرین فرد از آن خانواده پیش می‌رود. این بخش، شامل دو قسمت «عنوان» و «نام» است. در قسمت عنوان، تعداد ۷۳۳ شجره مندرج است که علاوه بر دستیابی به نام سرسلسله، امکان جست‌وجو و دسترسی به هریک از افراد خاندان به صورت جزئی وجود دارد. هر کدام از این افراد که خود سرشاخه باشند، شجره مربوط به وی در همان مکان قابل دستیابی است.

در قسمت «نام»، با ثبت کردن نام فرد مورد نظر، می‌توان شجره خاندانی و نسل او را مشاهده کرد و به متن کتاب جمهره دست یافت. در ضمن، نام‌های موجود در شجره‌ها، هماهنگ و استانداردسازی شده و از بخش نام‌های تاریخ‌نامه قابل دسترسی است.

۲. نقشه‌ها: در این بخش، تعداد ۵۷ نقشه مربوط به مهم‌ترین حوادث تاریخ اسلام وجود دارد. این نقشه‌ها از کتاب‌های اطلس تاریخی که به فارسی نوشته یا ترجمه شده، استخراج گردیده است. نقشه‌ها پویاست و جست‌وجو در اماکن داخلی نقشه ممکن است. نقشه‌ها به دو طریق قابل دسترسی می‌باشد: یکی از راه عنوان و دیگری اماکن موجود داخل نقشه که تعداد آنها نزدیک به ۳۵۰۰ مورد است. اماکن موجود در بخش تاریخ‌نامه نیز به نقشه‌های مرتبط با آن وصل شده است.

۳. تصاویر: این بخش، شامل تعداد ۱۰۱ عکس و تصویر از اماکن تاریخی است که از

دو طریق عنوان و نام مکان قابل دسترسی است. برای دسترسی بهتر به این بخش، نام اماکن مختلف هماهنگ‌سازی شده است.

نکته‌ای که طرح آن ضروری به نظر می‌رسد، با وجود زحمت بسیاری که برای این نرم‌افزار، به‌ویژه در بخش تاریخ‌نامه انجام شده بود، ولی با استقبال چندان مخاطبان مواجه نشد و شاید دلیل آن، رابط کاربری پیچیده و نامناسب آن و حجم بسیار زیاد اطلاعات عرضه شده باشد؛ البته این پژوهش تخصصی و تفکیک منحصربه‌فرد اطلاعات که بر روی متون اصلی تاریخ اسلام انجام شد، آزمایشگاه و بستر تحقیقاتی مناسبی برای بخش فنی و پژوهشی مرکز در زمینه رشد و توسعه دانش متن‌کاوی و هوشمندسازی تحقیقات شد و به‌نوعی زحمات کشیده‌شده بر روی این متون، جنبه کاربردی مهمی پیدا کرد.

در سال گذشته (۱۴۰۰ش)، نسخه سوم این نرم‌افزار که به لحاظ محتوایی دربردارنده بخش معظمی از منابع تاریخی دیجیتالی شده در مرکز است، در ۱۴۲۵ عنوان و در ۳۳۸۱ جلد تولید گردید که نسبت به کتابخانه نرم‌افزار «نور السیره ۲» تعداد ۱۳۰۴ عنوان افزایش دارد. در واقع، این نرم‌افزار به‌لحاظ محتوایی، کتابخانه بزرگی از منابع تاریخی فارسی و عربی است که با داشتن ویژگی‌هایی چون استفاده از منابع اصلی و کهن به‌همراه منابع پژوهشی و جدید و نیز ترجمه و تعریب برخی از کتب، از نویسندگان و مؤلفان مختلف با علایق و سلیقه‌های گوناگون فکری و مذهبی، و نیز قابلیت تعریف و جداسازی دامنه کتب به‌لحاظ موضوعی و ارائه آن، گستره وسیع عرصه تاریخ‌پژوهی را دربرمی‌گیرد و فقدان جامعیت در نرم‌افزارهایی را که تنها بخشی از شاخه‌های این دانش را پوشش می‌دهد، رفع می‌نماید و جز آن، نیاز پژوهشگران گرایش‌های مختلف

تاریخی و نیز محققان علوم بین‌رشته‌ای را تأمین می‌کند. علاوه بر این، پژوهشگران را از مراجعه به نرم‌افزارهای مختلف تولیدشده در زمینه تاریخ که گاه موجب سردرگمی و اتلاف وقت آنان می‌شود، بی‌نیاز می‌گرداند؛ همچنان‌که این توانایی را به کاربر می‌بخشد تا از دامنه‌جست‌وجوی خود و شمول آن، اطمینان حاصل کند.

دانشنامه‌ی جامع منابع تاریخ (نور السیره ۳)، علاوه بر کتابخانه، با بازیابی و به‌روز کردن بخش تاریخ‌نامه که پیش‌تر در نرم‌افزار «نور السیره ۲» وجود داشت، تلاش نموده که ارائه اطلاعات این بخش را کاربر پسندانه‌تر کند و همین اتفاق هم برای نمایش درختی تبارنامه قبایل عرب که در نسخه قبلی این نرم‌افزار موجود بود، بر مبنای کتاب «جمهره أنساب العرب» به‌صورت به‌روز شده صورت گرفت. این قابلیت، به نمایش درختی افراد مرتبط با هم بر اساس نام اشخاص می‌پردازد و هم‌زمان می‌توان به متنی که تبار از آن استخراج شده، دست یافت. افزون بر این، امکان جست‌وجوی پیشرفته با بهره‌گیری از موتور جدید جست‌وجوی نور و نیز مشابه‌یابی متن انتخابی با امکان تعیین درصد تشابه، ایجاد میز پژوهشی و دیگر امکانات مفید پژوهشی مختص نرم‌افزارهای نور، در آن تعبیه گردید تا زمینه‌ساز انجام پژوهشی آسان و دقیق برای کاربران شود؛ امکانی که در نسخه‌های قبلی ارائه‌شده این نرم‌افزار وجود نداشته و یا اگر بوده، در نسخه جدید بسیار توسعه داده شده است.

۲. تاریخ ایران اسلامی

نرم‌افزار تاریخ ایران اسلامی که در دو نسخه تاکنون تولید شده، مشتمل بر مهم‌ترین کتاب‌های کهن مربوط به تاریخ ایران است. این نرم‌افزار، تلاشی است برای معرفی تاریخ،

بررسی و تحقیق در باره مذهب شیعه و وضعیت شیعیان.

* بانک مقالات: تعداد ۱۲۰۰ مقاله تخصصی ارزشمند در زمینه تاریخ تشیع از پایگاه مجلات تخصصی نور (noormags.ir) استخراج گردیده و پس از کارشناسی محتوا و بررسی‌های علمی، به صورت دسته‌بندی درختی در این برنامه عرضه شده است.

* درختواره تاریخ تشیع: اطلاعات ۱۲۰ جلد از کتاب‌های مرتبط با تاریخ تشیع که شامل ابعاد مختلف شناخت مذهب تشیع و فعالیت‌های شیعیان در طول تاریخ است، به صورت تخصصی و منظم در یک درختواره با بیش از ۴۰ هزار ارجاع در اختیار کاربر است. محقق با مراجعه به آن، در کمترین زمان می‌تواند به مطلب مورد نظر از منابع معتبر، از قبیل: پیدایش و گسترش تشیع، باورهای اعتقادی شیعه امامیه، فرق شیعی، قبایل و خاندان‌های شیعی، جنبش‌ها و قیام‌های شیعی، دولت‌های شیعی، فرهنگ و تمدن شیعی، پراکندگی جغرافیایی شیعیان و شیعه از نگاه دیگران، دست یابد.

از دیگر امکانات قابل توجه این بخش از برنامه، غنی ساختن درختواره اطلاعات تاریخ

گردآوری و دسته‌بندی شده است. بررسی پیدایش و فراز و نشیب تشیع، جایگاه فرهنگی و تمدنی شیعیان و حیات سیاسی - اجتماعی آنان در ادوار مختلف تاریخی، از خلال منابع معتبر، از رسالت‌های مهم این نرم‌افزار است.

به لحاظ محتوایی، این نرم‌افزار شامل مطالب ذیل است:

* کتابخانه: تعداد ۳۰۰ عنوان کتاب از مهم‌ترین منابع مرتبط با تاریخ تشیع، جهت

فرهنگ و تمدن بزرگ ایران اسلامی که راه دستیابی به اطلاعات مربوط به تاریخ ایران را تسهیل نموده و ابزار پژوهش را برای همه فرهیختگان، به خصوص تاریخ‌دانان، مورخان و دانش‌پژوهان این رشته فراهم می‌نماید. دشواری متن‌های قدیم تاریخی فارسی و پراکنده بودن اطلاعات آنها و نبود نرم‌افزاری که دربردارنده متون اصلی مربوط به تاریخ ایران باشد، از جمله نکاتی است که موجب تولید این نرم‌افزار شد. موضوع کتاب‌های این کتابخانه، بر اساس دولت‌های شکل گرفته در ایران مانند: طاهریان، سامانیان، صفاریان، غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مغول، ایلخانان، صفویه، افشاریه، زندیه، قاجاریه و مشروطه است.

۳. دانشنامه تاریخ تشیع

نرم‌افزار دانشنامه تاریخ تشیع، مجموعه اطلاعات ارزنده‌ای در باره مذهب تشیع و فعالیت‌های شیعیان از زمان پیدایش این مذهب تا قرن حاضر می‌باشد. منابع و اطلاعات این برنامه، در قالب بخش‌های مختلفی چون: کتابخانه، درختواره، بانک مقالات، نگارخانه و مشاهیر و دانشمندان،

تشیع با مقالات و تصاویر و نقشه‌هاست که با زحمات فراوانی انجام پذیرفته تا کاربر هنگام مطالعه متون و منابع مرتبط، به‌صورت هم‌زمان به افزونه‌های مفید دیگری نیز دسترسی داشته باشد. این امر، کمک شایانی به فهم و درک بهتر مطلب خواهد نمود.

* **مشاهیر و دانشمندان شیعی:** شامل شرح حال مشاهیر شیعه با بیش از ۵۰ هزار ارجاع متنی.

* **نگارخانه:** گردآوری و ارائه تصویر و درخت بیش از ۴۰۰ نقشه تخصصی تاریخ تشیع و قریب ۳۰۰ تصویر از علما و دانشمندان طراز اول تشیع، از دیگر امکانات کاربردی این برنامه است که می‌تواند به‌عنوان ابزارهای مفید کمکی در مطالعات تاریخی، در اختیار پژوهشگران قرار گیرد.

۴. دانشنامه نبوی

این نرم‌افزار، مشتمل بر محتوا و قابلیت‌های ذیل است:

- ارائه آیات و کلمات قرآنی مرتبط با پیامبر اعظم(ص) همراه با اتصال به تفسیر و بیان شأن نزول آنها؛

- تدوین درختواره‌ای با بیش از ۱۵ هزار

مدخل و ۳۵ هزار فیش از ۱۹ عنوان کتاب در ۵۳ جلد در باره سیره فردی و اجتماعی رسول اکرم(ص)؛

- کتابخانه تخصصی پیامبر اعظم(ص) مشتمل بر ۲۴۶ عنوان در ۸۹۴ جلد؛

- ارائه بیش از: ۶۸۰۰ کلیدواژه، ۴۱ هزار نمایه و ۳۶ هزار موضوع استخراج‌شده از سخنان رسول اکرم(ص)؛

- ارائه ادعیه خاص در باره پیامبر با قابلیت نمایش متن، ترجمه و پخش صوت؛

- ۷ عنوان واژه‌نامه مرتبط با متون برنامه با قابلیت جست‌وجو؛

- گاه‌شمار تاریخ زندگانی پیامبر و نمایش رخدادها در بستر زمان با امکان اتصال به متون برنامه؛

- و کتاب‌شناسی بیش از ۴۴۰۰ عنوان کتاب، دائرة المعارف، پایان‌نامه و مقاله.

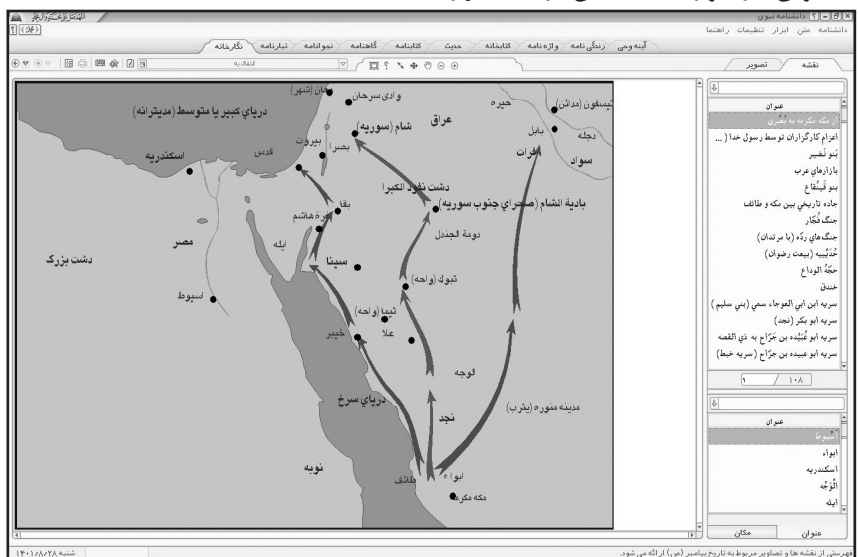
۵. تراجم و کتاب‌شناسی

این نرم‌افزار که در سه نسخه تاکنون عرضه شده، برنامه‌ای کتابخانه‌ای است که مجموعه‌ای از کتب و منابع مهم و معتبر

این شاخه از علم تاریخ را که به زندگی‌نامه صحابه پیامبر(ص)، اصحاب اهل‌بیت(ع)، علما و دانشمندان، خاندانها، مذاهب و مشاهیر جهان اسلام و تألیفات و آثار علمی و مکتوب صاحبان قلم می‌پردازند، تشکیل شده است. این اثر، با هدف آشنایی کامل با سیره و زندگانی علما و مشاهیر جهان اسلام و آثار ایشان و نیز آشنایی با مذاهب و فرقه‌های اسلامی، طبقات و اصناف مختلف علمی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و نظامی، و همچنین آشنایی با اماکن و سرزمین‌ها و مراکز علمی جهان اسلام به‌واسطه شناخت افراد و چهره‌های شاخص، تولید و ارائه شده است.

۶. تراث

نرم‌افزار تراث که در سه نسخه تولید شده، در واقع، مجموعه‌ای است از کتاب‌های مربوط به ادب، فرهنگ و علوم مسلمانان که مطالب مندرج در آن، شامل: گزارش‌های ادبی، تاریخی، حدیثی، اخلاقی، حکمت و فکاهه است. این مجموعه کتاب، چند ویژگی دارد که از جمله می‌توان پراکنده بودن اخبار موجود در آنها را یاد کرد؛ به‌گونه‌ای که اطلاعات این کتب می‌تواند در علوم مختلف به کار آید. ویژگی دیگر مندرجات این کتب، گزیده بودن مطالب آن و چینش اخبار موجود در آن از میان اطلاعات بسیار دیگر رشته‌ها و علوم است؛ به‌طوری که نگارش این کتاب‌ها، با مراجعه به کتب مختلف و گزینش اخبار با سبکی ویژه از میان آنها انجام یافته است. ویژگی دیگر این کتب، کوتاه و موجز بودن مطالب آن و ارائه گزارش‌ها در قالب بیان ادبی و گاه در قالب حکایت و داستان است؛ به‌گونه‌ای که برای خوانندگان، کششی در مطالعه آن ایجاد کرده و موجب رفع ملالت و خستگی می‌شود. نویسندگان این کتب نیز به همین منظور، در بیان مطالب، از شیوه

۷. جغرافیای جهان اسلام

از آنجاکه دانش جغرافیا، ابزاری برای درک و فهم بهتر سایر علوم است، نرم‌افزار جغرافیای جهان اسلام، مکملی برای نرم‌افزارهای دیگر مرکز، به‌خصوص برنامه‌های تاریخی، مانند: «نور السیرة»، «تاریخ تشیع»، «تاریخ ایران»، «سیره معصومان» و دیگر برنامه‌های تولیدشده در مرکز است و محتوای آن، منابع کهن و جدید مربوط به این رشته می‌باشد که شامل: شناخت مسالک (راه‌ها)، ممالک (شهرها)، مزارات دانشمندان و علما، سفرنامه‌ها، معاجم جغرافیایی و نقشه‌هاست.

ارائه بخش مستقلی به نام «جای‌ها» با قابلیت دسترسی به فهرست الفبایی بیش از ۲۰ هزار اسم مکان به‌کاررفته در منابع برنامه با قابلیت جست‌وجو در متون و امکان ارتباط بیش از ۴ هزار واژه مکان با نقشه‌های مربوط به آنها، این نرم‌افزار را از برنامه‌های مشابه متمایز کرده است.

۸. سیره معصومان (ع)

دانشنامه سیره معصومان (ع)، دربردارنده مهم‌ترین کتاب‌های مربوط به چهارده معصوم (ع)، شامل زندگانی و سیره رسول

و طبقات فرودست نیز در این مجموعه‌ها آمده و به زوایایی از زندگانی اجتماعی ایشان توجه شده که در کتاب‌های رسمی تاریخ از آن خبری نیست؛ برای نمونه، می‌توان اخبار مربوط به حیوانات و شیوه به‌کارگیری آن از سوی مردم و ارزش اقتصادی آن را برشمرد. در این مجموعه، چندین کتاب در این موضوع موجود است. بنابراین، می‌توان این کتاب‌ها را تاریخ اجتماعی - فرهنگی و کتبی میان‌رشته‌ای دانست که به‌نحوی، اطلاعات علوم مختلف، در آنها یافت می‌شود؛ هرچند بر این کتاب‌ها جنبه ادبی غلبه داشته است.

و قالبی درخور پیروی کرده‌اند که همانا به‌کارگیری زبان ادبی در ابراز مقاصد و بیان نوادر و نکات ظریف در لابه‌لای مطالب است.

آنچه در این کتاب‌ها به‌طور عموم پیگیری می‌شود، اخبار فرهنگی و ادبی است که در کتاب‌های تاریخ عمومی و رسمی بدان توجه نمی‌شود. از این‌رو، مطالب مربوط به زندگی اجتماعی و فرهنگی مردم، به‌وفور در این کتاب‌ها یافت می‌شود؛ چنان‌که برای تحقیق در فرهنگ عمومی و اطلاع از مظاهر آن، چاره‌ای جز مراجعه به این دست کتب نیست. ضمن آنکه اخبار مربوط به افشار

نرم‌افزار دانشنامه تاریخ تشیع، مجموعه اطلاعات ارزنده‌ای در باره مذهب تشیع و فعالیت‌های شیعیان از زمان پیدایش این مذهب تا قرن حاضر می‌باشد. منابع و اطلاعات این برنامه، در قالب بخش‌های مختلفی چون: کتابخانه، درختواره، بانک مقالات، نگارخانه و مشاهیر و دانشمندان، گردآوری و دسته‌بندی شده است. بررسی پیدایش و فراز و نشیب تشیع، جایگاه فرهنگی و تمدنی شیعیان و حیات سیاسی - اجتماعی آنان در ادوار مختلف تاریخی، از خلال منابع معتبر، از رسالت‌های مهم این نرم‌افزار است

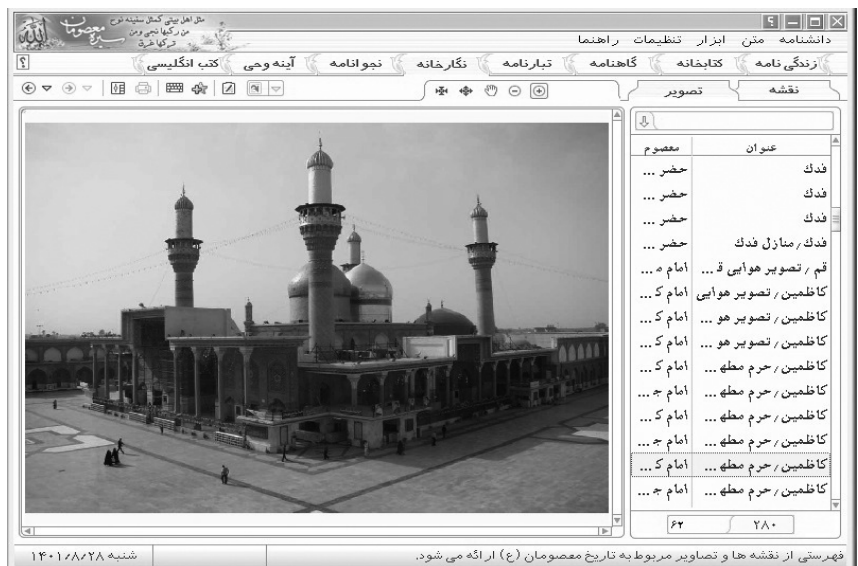
دارد. درختواره معصومان(ع)، شامل چهارده شاخه به تعداد چهارده معصوم(ع) می‌باشد که اطلاعات مربوط به هریک از معصومان(ع) در هفت محور اصلی و چندین محور فرعی دسته‌بندی شده است. محورهای اصلی، عبارت‌اند از: احوال شخصی، امامت، سیره، مناقب، اصحاب و راویان، سال‌شمار و کتاب‌شناسی. هر معصوم به تناسب زندگی خود، محوری اختصاصی نیز داراست.

✽ **گاهنامه:** در بخش سالنامه، جدولی زمانی از رخدادها و حوادث از ولادت پیامبر(ص) تا پایان عصر غیبت صغری (سال ۳۲۹ق) تهیه شده است. در خط زمان، علاوه بر اینکه سال، ماه و روز حادثه مشخص شده، هم‌زمانی این حوادث با امامت هریک از امامان و خلفای وقت نیز مشخص گردیده است. این سال‌شمار، قابلیت تنظیم بر اساس تاریخ هجری قمری، هجری شمسی و میلادی را دارد.

✽ **تبارنامه:** شامل چهار کتاب نسب با عنوان: «المجدی فی أنساب الطالبین» ابوالحسن عمری، «الفخری فی أنساب الطالبین» ازورقانی، «عمدة الطالب فی أنساب آل أبي طالب» ابن عنبه و «جمهرة أنساب العرب» ابن حزم است که اطلاعات متن هریک از کتاب‌ها، به صورت درختی نمایش داده می‌شود و در درون هر درخت، درخت‌های دیگری نیز باز می‌شود. علاوه بر این، نام‌های موجود در تبارنامه هماهنگ شده و تبارنامه مختلف مربوط به یک نفر که از چهار کتاب یادشده استخراج گردیده، در یکجا متمرکز شده و قابلیت بررسی‌های موردی را فراهم می‌کند.

۹. مقتل الحسين(ع)

در راستای تبیین ابعاد مختلف قیام نورانی اباعبدالله الحسین(ع) و پاسخگویی ضمنی به

جدیدی را برای پژوهشگران روشن نماید. استخراج و ارائه نَسَب سادات و امامزادگان به صورت هماهنگ، از مزیت‌های کاربردی دیگر این برنامه است.

محورهای اصلی این نرم‌افزار، به شرح زیر است:

✽ **کتابخانه:** شامل ۴۴۵ عنوان کتاب به زبان عربی، فارسی و انگلیسی است که ۱۱۶ عنوان آن، ترجمه کتاب‌های عربی به فارسی و انگلیسی و یا تعریب کتاب‌های فارسی به عربی است. وجود کتاب‌ها و متون کهن فارسی مربوط به معصومان(ع) و ترجمه کتاب‌های عربی، برای فارسی‌زبانان بسیار سودمند است؛ به‌ویژه که متن‌های عربی در برابر ترجمه‌های فارسی در دسترس قرار می‌گیرد. دامنه زمانی کتاب‌های درج‌شده در برنامه، از آغاز نگارش در باره معصومان(ع) تا دوران معاصر را دربرمی‌گیرد.

✽ **زندگی‌نامه:** نمودار درختی زندگانی معصومان(ع) به منظور دستیابی آسان به گزارش‌ها و اطلاعات مربوط به معصومان(ع)، از کتب مربوطه استخراج شده است و هدف از آن، دسته‌بندی اطلاعات منابع مهمی است که در این زمینه وجود

خدا(ص)، فاطمه زهرا(س) و دوازده امام(ع) می‌شود که بر چهار محور اصلی با عنوان: کتابخانه، زندگی‌نامه، گاهنامه و تبارنامه شکل گرفته است و هریک از آنها، مدخلی برای دستیابی به اطلاعات منسجم و دسته‌بندی‌شده در باره معصومان(ع) می‌باشد.

نمود برنامه‌ای جامع در زمینه سیره معصومان(ع) که حداقل دربردارنده متون اصلی مربوط به مطالعات این رشته باشد، ضرورت تولید این نرم‌افزار را آشکار می‌سازد. در این نرم‌افزار، مهم‌ترین متون مربوط به زندگانی معصومان(ع)، و همچنین پاره‌ای از پژوهش‌های جدید، برای معرفی بهتر و کامل‌تر چهارده معصوم(ع) گرد آمده است. از مزایای این طرح، علاوه بر در اختیار بودن حجم گسترده‌ای از منابع مربوط به سیره معصومان(ع) که برخی از آنها نیز نایاب است، دستیابی آسان و سریع به اطلاعات و افزایش دقت در تحقیقات می‌باشد؛ به‌ویژه آنکه نمایش درختی اطلاعات معصومان(ع) و کلیدواژه‌های کاربردی استخراج‌شده از آن، بهره‌وری و سودمندی این مجموعه را بیشتر نموده و می‌تواند سطح پژوهش‌های مربوط به معصومان(ع) را ارتقا داده و افق‌های

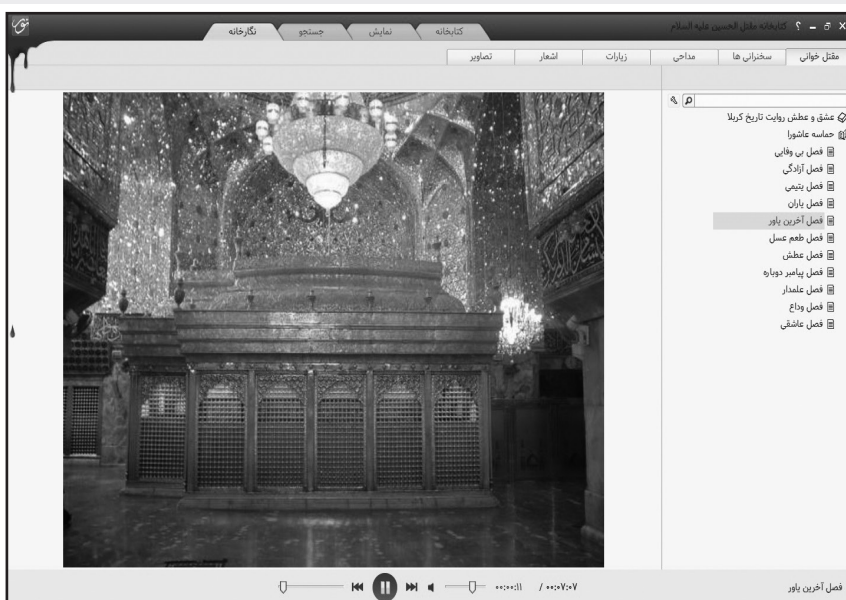
را نیز در اختیار داشته باشد.

* **تصاویر و نقشه‌ها:** افزوده شدن تصاویر و نقشه‌های مرتبط با موضوع برنامه، از جمله ابزارهای مفیدی است که کاربر را با فضاها و اماکن زیارتی و معنوی کربلا آشنا خواهد کرد. تعداد ۱۱۸ عکس از زیارتگاه امام حسین(ع) و یاران فداکار ایشان، به همراه اماکن جغرافیایی مرتبط با قیام عاشورا، در این برنامه عرضه شده است. نقشه گویای مسیر حرکت کاروان کربلا نیز از دیگر قابلیت‌های این بخش است که اطلاعات همه منازل مسیر حرکت و حوادثی را که در آنها اتفاق افتاده است، به مخاطب نشان می‌دهد.

* **سخنرانی و مداحی:** ۲۴۱ قطعه سخنرانی صوتی و تصویری در بیش از ۱۷۰ ساعت از خطیبان و واعظان برجسته کشور، و ۶۰۱ قطعه مداحی در ۱۲۰ ساعت از مداحان نام‌آشنای کشور در موضوع شخصیت و قیام ابا عبدالله الحسین(ع)، در این قسمت عرضه شده است.

* **جست‌وجوی صوتی:** برای نخستین بار و به صورت آزمایشی، با تلاش متخصصان فنی مرکز نور، امکان جست‌وجو در محتوای صوتی سخنرانی‌های برنامه مقتل الحسین(ع) فراهم گردیده است. کاربر می‌تواند با تایپ واژه مورد نظر، به ابتدای بخشی از سخنرانی که با این واژه شروع می‌شود، منتقل گردد.

مجموعه نرم‌افزارهایی که در این نوشتار معرفی شد، محصولات رومیزی مرکز بود که به صورت کتابخانه‌ای و دانشنامه‌ای به همراه قابلیت‌های چندرسانه‌ای تولید شده است؛ البته نرم‌افزارهای جدیدی همچون **انساب السادات** و نسخه‌های بالاتر نرم‌افزارهای معرفی‌شده نیز در دستور کار قرار دارد.

هوای معنوی برنامه را افزایش دهد. محتوای این بخش، در چند عنوان دسته‌بندی شده است:

* **مقتل خوانی:** این بخش، شامل کتاب «عشق و عطش» که برگردان امروزی کتاب «لهوف» سیدبن طاووس می‌باشد، به همراه مقاتل دیگر، در مجموع حدود ۵۰ فایل صوتی مربوط به مقتل است که در اختیار کاربر قرار می‌گیرد.

* **اشعار:** تعداد ۲۴ قطعه شعر وزین و بامحتوا از شاعران مهم و برجسته عاشورایی در قالب‌های مختلف با قابلیت پخش صوتی و استفاده هم‌زمان با دیگر بخش‌های برنامه، از دیگر امکانات بخش نگارخانه می‌باشد.

* **زیارات:** زیارت‌نامه‌های اختصاصی و مرتبط با سیدالشهداء(ع) و برخی از شخصیت‌های برجسته قیام عاشورا، به همراه متن زیارت‌نامه و صوت آن، در این بخش گنجانده شده است که در مجموع، شامل ۲۶ عنوان زیارت‌نامه است. علاوه بر استفاده اختصاصی از متن و صوت زیارات در نگارخانه، کاربر می‌تواند هم‌زمان با استفاده از سایر بخش‌های برنامه، صوت زیارت‌نامه‌ها

شبهات و سؤالات مطرح‌شده در این زمینه و ایجاد بستری علمی از زاویه گردآوری منابع متقن و معتبر، مرکز نور اقدام به تولید این نرم‌افزار نمود. رویکرد اصلی این برنامه، عرضه منابع مهم در موضوع نهضت امام حسین(ع) و مقاتل نگاشته‌شده در این زمینه و حوادث مرتبط با واقعه عاشورا است.

دامنه محتوایی این برنامه، شامل دو بخش اصلی «کتابخانه» و «نگارخانه» می‌باشد.

کتابخانه این نرم‌افزار، پس از تحقیق و بررسی کتاب‌های مختلفی که در زمینه ماجرای خونبار کربلا نوشته شده، در نهایت، ۱۰۱ عنوان کتاب از کتاب‌های مربوط به قیام سیدالشهداء(ع) در نرم‌افزار گردآوری شده است. کتاب‌های این برنامه، در ۷ عنوان تخصصی و مفید دسته‌بندی شده است تا امر تحقیق و مطالعه، برای محققان و کاربران برنامه آسان‌تر باشد.

نگارخانه یا بخش چندرسانه‌ای برنامه، شامل قسمت‌های مختلف و متنوعی است که در کنار مطالعه کتاب‌ها می‌تواند معرفت و شناخت کاربر را به شخصیت و قیام امام حسین(ع) عمق بیشتری ببخشد و حال و

ب. محصول برخط تاریخی مرکز

پایگاه جامع منابع تاریخ:

tarikh.inoor.ir

عمده فعالیت‌های مرکز، از آغاز تاکنون، متمرکز بر عرضه محتوا از طریق نرم‌افزارهای رومیزی بوده است؛ اما با گسترش فناوری و دسترسی آسان به اینترنت، امکان‌اتی برای کاربران فراهم گردید که به مرور زمان، کاربران توجه بیشتری به حامل‌های همراه و پایگاه‌های برخط نشان دهند. افزون بر این، فقدان پایگاهی جامع از اطلاعات قابل تحلیل و ارزیابی برای کشف فرایندهای گوناگون فرهنگی، اجتماعی و سیاسی در بستر تاریخ اسلام و وجود اطلاعات و تحلیل‌های سودمند در نرم‌افزارهای مرکز با قابلیت عرضه در وب و نیاز پژوهشگران این حوزه به اطلاعات دسته‌بندی‌شده و سازمان‌یافته، موجب شد که مرکز اقدام به راه‌اندازی «پایگاه جامع تاریخ» به عنوان اولین تجربه خود در ارائه برخط اطلاعات تاریخی کند تا با هزینه کمتر در استفاده از داده‌های تاریخی و افزایش سهولت در دسترسی به اطلاعات در گستره‌ای وسیع‌تر و تجمع و تلفیق اطلاعات موجود در نرم‌افزارهای رومیزی و ارائه فراداده‌های آن در قالب‌های نو و بدیع، به یاری محققان

دانش تاریخ بیاید.

- محتوای پایگاه

پایگاه جامع تاریخ، به‌عنوان وبگاهی تخصصی با هدف پوشش اطلاعات تمامی وقایع و رخداد‌های مهم تاریخ اسلام و تسهیل دسترسی کاربران به پژوهش‌های انجام‌گرفته در این حوزه طراحی شده که طی فرایندی تدریجی، در بخش‌های: «رویدادها»، «اعلام»، «اماکن» و «اصطلاحات و مفاهیم تاریخی» به کاربران عرضه می‌شود.

در مرحله اول توسعه این پایگاه، تلاش شده تمامی وقایع مهم تاریخ‌دار که حداقل سال وقوع آن مشخص باشد، در بازه زمانی اندکی پیش از تولد پیامبر خدا(ص) تا نیمه قرن چهاردهم هجری قمری را پوشش دهد. قلمروی جغرافیایی رویدادها و زمان‌های بررسی‌شده در پایگاه، شامل مناطق مختلف سرزمین‌های اسلامی است و تمامی اطلاعات فرآوری‌شده، از عناوین (نمایه‌های) رویداد استخراج شده است. بنابراین، پایگاه هم‌اکنون رویدادمحور (زمان‌محور) است و این‌شاء‌الله در مراحل بعدی توسعه پایگاه، به تدریج سه بانک اطلاعاتی اعلام، اماکن و مفاهیم و اصطلاحات به آن افزوده خواهد شد.

اطلاعاتی که در پایگاه جامع تاریخ استخراج و فرآوری می‌شود، سه دسته هستند:

الف. استخراج اطلاعات تاریخی در چهار بخش: «زمان، مکان، اعلام و مفاهیم» توسط محققان گروه تاریخ در طی فرایندی چندمرحله‌ای با استفاده از «سامانه ابزار ورود اطلاعات» انجام می‌شود و در عمل، اقدام به انتخاب، استخراج و ثبت وقایع با تاریخ مشخص می‌کنند. این سامانه، متناسب با نیازهای پژوهشگران روزآمدسازی می‌شود.

ب. بازیابی و استخراج برخی از اطلاعات عرضه‌شده در نرم‌افزارهای رومیزی و پروژه‌های مرتبط تاریخی.

ج. استنتاج‌ها و پردازش‌های مبتنی بر ابزارهای هوشمند متن‌کاوی.

شایان توجه است که تمامی این اطلاعات استخراج‌شده، «متن‌محور» و از منابع اصلی تاریخی و نیز منابع پژوهشی معتبر می‌باشد. فهرست این منابع، در حال حاضر، ۱۸۱ عنوان است. بدیهی است که با تکمیل تمامی مراحل توسعه پایگاه، منابع متنی کنونی، امکان‌ات چندرسانه‌ای و ابزارهای مکان‌نما، به وبگاه تاریخ افزوده خواهد شد.

نبود برنامه‌ای جامع در زمینه سیره معصومان(ع) که حداقل در بردارنده متون اصلی مربوط به مطالعات این رشته باشد، ضرورت تولید این نرم‌افزار را آشکار می‌سازد. در این نرم‌افزار، مهم‌ترین متون مربوط به زندگانی معصومان(ع)، و همچنین پاره‌ای از پژوهش‌های جدید، برای معرفی بهتر و کامل‌تر چهارده معصوم(ع) گرد آمده است

- صفحات و قابلیت‌های پایگاه

۱. صفحه نخست پایگاه:

پایگاه جامع تاریخ در صفحه نخست آن، از بالا به پایین، در ابتدا نوار جست‌وجو برای کاوش در تمامی محتوای پایگاه در اختیار کاربر قرار دارد. از طریق این جست‌وجو می‌توان به تمام عناوین رویدادها، اماکن و کلیدواژه‌ها دسترسی پیدا کرد. همچنین، امکانات جست‌وجوی پیشرفته هم برای کاربران در نظر گرفته شده است تا به صورت جزئی‌تر و دقیق‌تر، به مطالب مورد نظر برسند.

برای آشنایی کاربران با محتوای پایگاه، یک راهنمای تصویری در نظر گرفته شده که کاربران با کلیک روی آن، می‌توانند بخش‌های مختلف پایگاه را ملاحظه کرده، از توضیحات آن بهره‌مند گردند.

در قسمت بعد، وقایع مهم هر روز را می‌توان مشاهده کرد و با کلیک روی هر رویداد، می‌توان به صفحه اختصاصی آن منتقل شد و در کنار آن، اسلایدها و بنرهایی در نظر گرفته شده که می‌توان با کلیک روی آنها، به رویدادهای مرتبط با آن اسلاید دست یافت.

در قسمت بعد، می‌توان به آخرین اطلاعات

آماری پایگاه دست یافت و با کلیک روی آن، به صفحه مورد نظر منتقل شد.

در این پایگاه، تاکنون بیش از ۱۰۰ هزار رویداد از رویدادهای تاریخ اسلام و سرزمین‌های اسلامی، استخراج گردیده و برای کاربران بارگذاری شده است. این اطلاعات را می‌توان در قالب بیش از ۴۰ هزار کلیدواژه، بیش از ۴ هزار مکان تاریخی، حدود ۳۰ هزار شخصیت تاریخی و در ۳۱۳ دوره یا مقطع تاریخی از ۱۵۰ منبع تاریخی بازیابی نمود.

یکی دیگر از قابلیت‌ها و امکانات پایگاه جامع تاریخ، ابزار مبدل تاریخ است که کاربر می‌تواند پس از وارد کردن تاریخ مورد نظر خود، آن را به صورت تبدیل‌شده به تاریخ‌های دیگر نظیر: شمسی، قمری، میلادی و یا عبری مشاهده نماید.

بخش بعدی، دسته‌بندی موضوعی وقایع تاریخی بر اساس پربازدیدترین رویدادهاست تمام وقایع تاریخی، در قالب موضوعاتی دسته‌بندی شده با نمادهای خاص هر نوع ارائه گردیده که کاربر می‌تواند وقایع تاریخی را بر اساس نوع‌شان مانند: رویدادهای نظامی، سیاسی، فرهنگی و امثال آن، مشاهده نماید. امکان دیگری که در صفحه اول تعبیه شده،

قابلیت مشاهده وقایع تاریخی بر مبنای رویدادهای ماه، بدون در نظر گرفتن سال و با انتخاب یکی از ماه‌های قمری یا یک روز خاص است که با کلیک روی آن، کاربر می‌تواند به صورت مفصل در مورد آن ماه یا یکی از روزهای آن، مطالبی را مشاهده کند.

در قسمت بعدی صفحه اول پایگاه، دوره‌های منتخب گاهشمار و یا همان خط زمان، برای تشویق کاربر جهت دیدن صفحه اختصاصی گاهشمار تعبیه شده که با کلیک روی آن، کاربر به صفحه اختصاصی گاهشمار منتقل می‌شود. در آخرین قسمت از صفحه نخست پایگاه، بخش یادداشتهای تاریخی است که مطالب مفیدی را در مورد مباحث تاریخ اسلام می‌توان مطالعه نمود.

۲. صفحه رویدادها:

در این بخش از پایگاه که مهم‌ترین صفحه پایگاه نیز هست، می‌توان نمایش عناوین رویدادها را به ترتیب زمان با قابلیت تغییر آن بر اساس تعداد گزارش و نیز نمایش مختصر و نمایش سایر منابع و... با امکان تغییر دلخواه مدل نمایش مشاهده نمود. کاربر با کلیک روی هر رویداد، به صفحه ویژه همان رویداد منتقل شده و امکانات پژوهشی زیادی در اختیار وی قرار می‌گیرد؛ امکاناتی

پایگاه جامع تاریخ، به‌عنوان وبگاهی تخصصی با هدف پوشش اطلاعات تمامی وقایع و رویدادهای مهم تاریخ اسلام و تسهیل دسترسی کاربران به پژوهش‌های انجام‌گرفته در این حوزه طراحی شده که طی فرایندی تدریجی، در بخش‌های: «رویدادها»، «اعلام»، «اماکن» و «اصطلاحات و مفاهیم تاریخی» به کاربران عرضه می‌شود

مانند نمایش رویداد از منبع منتخب یا سایر منابع رویداد بر اساس انتخاب کاربر؛ به طور مثال، می‌تواند تمام وقایع تاریخ طبری، الکامل، النجوم الظاهرة یا تاریخ ابی‌الفداء یا هر منبع موجود دیگر را مطالعه کند و مشاهده رویدادها را به همان منبع محدود نماید.

نمایش تاریخ و سنّ رویداد و دوره زمانی که رویداد در آن اتفاق افتاده، نمایش رویدادهای مرتبط با رویداد منتخب به صورت نمایش ابری، نمایش مکان رویداد با قابلیت نمایش اماکن مرتبط با آن به صورت نمایش ابری و...، قابلیت محدودسازی رویدادها در بازه زمانی مشخص با عملگر «محدوده تاریخ رویداد» و مشاهده رویدادها بر اساس آن، قابلیت انتخاب رویدادها با استفاده از عملگر «نام‌ها و مفاهیم (کلیدواژه‌ها)» با قابلیت جست‌وجو در آن و مشاهده رویدادها بر اساس آن، قابلیت محدودسازی رویدادها بر مبنای دوره‌های زمانی مشخص (دوره نبوت و امامت، دوره حکومت‌ها، دوره حاکمان و خلفا) و مشاهده رویدادها بر اساس آن، امکان محدودسازی رویدادها طبق دسته‌بندی نوع رویداد (ولادت، وفات، اجتماعی، سیاسی، نظامی، دینی، طبیعی، قضایی، اقتصادی، فرهنگی، تمدنی، معجزات) و مشاهده آنها، از دیگر قابلیت‌های این صفحه از پایگاه است.

به لحاظ زمانی، رویدادهای موجود در پایگاه، هم‌اکنون از سال ۷۱ پیش از هجرت (ولادت حضرت عبدالله، پدر گرامی پیامبر خدا) شروع می‌شود و تا پایان نیمه اول قرن چهاردهم هجری قمری ادامه می‌یابد.

۳. صفحه گاه‌شمار:

یکی از صفحات این پایگاه، تایم‌لاین یا گاه‌شماری است که وقایع تاریخ اسلام را به صورت خطّ زمان برای کاربران نمایش

فرهنگی، دینی، قضایی، نظامی، اقتصادی، طبیعی) و مشاهده رویدادهای مرتبط با آن.

۵. صفحه کتابنامه:

در صفحه کتابنامه یا صفحه منابع پایگاه جامع تاریخ، می‌توان بر اساس پدیدآورنده کتاب‌ها، ناشر، موضوع یا زبان کتاب، منابعی را که برای استخراج رویدادها در این پایگاه استفاده شده، مشاهده نمود. علاوه بر این، با کلیک روی نام هر کتاب، می‌توان رویدادهایی را که از این کتاب استخراج شده، در صفحه رویداد ملاحظه نمود.

بخش‌هایی که از پایگاه معرفی گردید، محصول توسعه مرحله اول پایگاه است. ان‌شاءالله، در توسعه‌های بعدی و افزوده شدن صفحات اختصاصی اعلام و امکان، و نیز فراهم آمدن بخش اصطلاحات و مفاهیم، شاهد شکل‌گیری دائرة المعارف تاریخی بزرگ و منحصر به فردی خواهیم بود که اجزاء آن، ضمن پیوستگی و ارتباط با هم، می‌توانند افق‌های جدیدی را در حوزه تاریخ پژوهی برای محققان بگشایند.

گفتنی است که برنامه‌ای هم برای تولید نسخه تلفن همراه این پایگاه، در دستور کار قرار دارد. ■

می‌دهد. کاربر می‌تواند با حرکت در صفحه گاه‌شمار و کلیک روی هر یک از وقایع، به رویداد مورد نظر و توضیحاتی که در مورد آن داده شده، مراجعه کرده و یا از طریق تقویمی که تعبیه شده، تاریخ مورد نظر خود را انتخاب نماید و رویدادهای آن را مشاهده کند.

۴. صفحه نام‌ها و مفاهیم:

صفحه نام‌ها و مفاهیم (کلیدواژه‌ها)، شامل بخش‌ها و امکانات زیر است:

– نمایش تمامی نام‌ها و مفاهیمی – یا به تعبیری، واژه‌هایی – که در محتوای پایگاه موجود است، با امکان جست‌وجو در آنها؛

– انتخاب الفبایی که با انتخاب هر یک از این واژه‌ها، علاوه بر نمایش ابری واژه‌های مرتبط، امکان انتقال به صفحه رویدادهای مرتبط با واژه انتخابی وجود دارد.

– امکان محدودسازی واژه‌ها به «نام‌ها» و زیرمجموعه آن (اشخاص، قبایل، گروه‌ها، اماکن، اشیاء، اعضای بدن، حیوانات، غذاها و نوشیدنی‌ها، میوه‌ها، گیاهان و درختان، کتاب‌ها) و مشاهده رویدادهای مرتبط با آن؛

– قابلیت محدودسازی واژه‌ها به «مفاهیم» و زیرمجموعه آن (اجتماعی، سیاسی، تمدنی،